

"Tahiti nem menekülés, hanem célhoz érés, a kísérletezés megszünte."

Gauguin pályája azonban sajátosan a menekülés volt és művészi alkotásmódja pedig a kísérletezés. A jelenség nagyon összetett; gondoljunk lelki kiegyensúlyozatlanságára, amely különösen Daniel de Monfreid-hez írt leveleiben jut kifejezésre. Mindig visszavágyott Párizsba. Ugy tűnik, mintha csak a legenda varázsa és féltése tartotta volna fogva Tahitiban /meg nem utolsó sorban anyagi gondjai/. De Monfreid 1902-ben határozottan lebeszéli a visszatérésről és kimondja nyíltan: ha visszatér Párizsba, a legenda oda. Minek a legendája? A Földi Paradicsomé - azé az utópiáé ugyanis, hogy van ezen a földön még olyan hely, ahol a modern művész boldogul. Boldogul a szó legmélyebb /nem köznapi/ értelmében: az életben és alkotásban egyaránt. Sikerült ez Gauguinnek? Egész élete, de különösen utolsó éveinek sokszor elviselhetetlen magánya ez ellen szól. 1898 február 11 - eljut az öngyilkosság kísérletéig. - Sikerült boldogulnia Gauguinnek a művészetben? Erre talán azt felelhetjük, igen. De itt is csak az utópia szellemében. Képvilága nem annyira a való világ tükre, nem az életé, hanem inkább a képzeleté, az álomé. Ilyen értelemben célhoz ért, de nem Tahitit talált, hanem Tahitit költött, a kísérletezés ezer eszközével. Fölhasználja az indiai templomok szobrainak rajzától kezdve az egyiptomi művészet mozdulat-szkémáin és a keresztény művészet elemein át egészen Pierre Paul Prud'honig vagy Puvis de Chavannes-ig mindazt, amire ennek az álomvilágnak a megteremtéséhez szüksége volt. Röviden: Gauguin esetében éppen az élethez, a realitáshoz kötődő szálak gyengék. Bartók esete sokkal pozitívabb ilyen szempontból. Ha az élet és alkotás kettős képletében nézzük a modern művészet képviselőit, találóbb példákat is találhatunk /Van Gogh, Renoir/.

?

??